

Вест да је преминуо један од оснивача чувене „Apple“ компаније нашла се у свим информативним прегледима дана. ББЦ је објавио да је откривена „facebook“ страница унука севернокорејског вође. [1] Иницијатива заузимања Вол Стрита од стране америчког народа покренула је глобални талас окупирања економских и политичких центара моћи у градовима широм света. [2] Уколико смо доскора осећали презасићеност услед доступних и понуђених информација, данас смо на удару непрекидних кампања, које нас позивају да реагујемо, оплакујемо, предузимамо или подржавамо конкретне акције, потписујемо петиције, итд. И заиста, медијска, као и *грозница* медијског посредовања постала је саставни део свакодневног живота. Са развојем електронских платформи комуникацијске размене савремени се медијски амбијент изнова показује као актуелно поље борбе, на начин на који Хол /Hall/ половином прошлог века пише о култури, а које афирмише наслеђе и идеје друштвеног активизма. Упркос томе, питање које би требало ословити јесте у којој је мери борба која нам се намеће стварна?

По питању значаја и последица континуираног технолошког развоја и даље не постоји недвосмислен, односно, саморазумљив друштвени консензус. Са једне стране, стручна јавност у различитим приликама упозорава на често наивно прихватање актуелних новомедијских феномена, попут на пример интернета. Са друге, скорашњи талас промена који је захватио земље Блиског истока и Северне Африке, као и улични немири по градовима западне Европе, лансирани су нове медије у средиште светске пажње, приписујући им пресудну (и позитивну) улогу када су ови догађаји у питању. [3] Независно од тога у којој се мери ови процеси друштвених трансформација значајно разликују, пошто су условљени како специфичним културалним околностима, тако и интернационалним односима моћи, улога коју су у њима одиграле *социјалне мреже* дочекана је са нарочитом пажњом и са многобројним спекулацијама. Наиме, ови модели *онлајн* удруживања и комуникацијске размене препознати су као кључни за актуелне обрасце друштвеног организовања, у складу са чим су поједини догађаји проглашени и *твитер* револуцијама.

[4]

Ипак, у питању није нова претпоставка, нити су антагонистичке друштвене групације једине које препознају потенцијал ових медијских платформи, односно, друштвених мрежа и њима одговарајућих модела размене информација. [5] Током друге половине

прошлог века, многобројни мислиоци су могућност слободног протока података и непосредног ступања у комуникацију препознали као пресудну, прогласивши Интернет *новом виртуелном агором*

[6]

Једни су га као такав величали, док су други инсистирали на конкретним економским и политичким условима његовог настанка и коришћења. У складу са тим, у пракси, док се 'револуције' организују, државни органи одређених земаља такође развијају сопствене *твитер* стратегије.

[7]

Ипак, и поред супротстављених страна које сопствене вредности настоје да утемеље као универзалне,

[8]

новонастало окружење прихваћено је од свих као околност која пружа нове могућности, али која је разумљива *сама по себи*

. Управо је зато и неопходно преиспитати значај и утицај овог ново медијског амбијента размене и генерисања садржаја, односно, његовог потенцијала и граница, и то увек изнова у складу са конкретним друштвеним приликама.

Имајући на уму да је прелазак у *информационо* доба био у средишту пажње мислилаца током друге половине прошлог века, чему можемо приписати поновну актуелизацију ове теме? У свом тексту из 2008. године, „Пракса свакодневног (медијског) живота“

[9]

теоретичар медија Лев Манович /Manovich/ ову промену препознаје као нешто што се одиграло у логици корисничке економије. По његовом мишљењу, Интернет се са развојем платформи као што су „facebook“, „twitter“, „youtube“ или „Хи-5“, трансформисао из медија објављивања (што је карактеристично за његову употребу током деведесетих година прошлог века) у доминантан медиј комуникације. Ову измену, која је пре свега условљена све већом количином садржаја генерисаног од стране самих корисника као и прилагодљивошћу и приступачношћу актуелних *онлајн*

платформи, Манович термилошки подвлачи додељујући интернету статус *социјалног медија*

. Он пише: „Очигледно, људи који данас у неком индијском селу заједно користе један мобилни телефон не праве видео блогове за масовну употребу – али, то је данас.“

[10]

Ипак, и поред импресивних података које наводи у корист своје тезе Манович у тексту указује и на економске интересе којих овај виртуелни амбијент није ослобођен, те темељно проблематизује привидну корисничку 'слободу'. Али то није једини проблем који би требало ословити када је ова 'виртуелна агора' у питању.

Први од проблема који савремени теоретичари ословљавају при супростављању некритичком разматрању актуелног технократског света, јесте порекло интернета. Наиме, опште је познато (иако се то ретко помиње у расправама о новим медијима) да интернет свој развој дугује пре свега војној индустрији. [11] Ова ризомски организована, децентрализована мрежа размене информација настала је у циљу одбране од могућих нуклеарних напада. Тек касније, могућност интернета се разматра и у другом контексту, те он постепено улази у свакодневну употребу. Сходно томе, то што нам његово порекло говори јесте да независно од обећане слободе незаступничког ступања у комуникацију, овој 'мрежи преко целог света' (world wide web) нису стране технике надзирања и контроле. На то указује и парадокс између основних протокола (ТЦП/ИП и ДНС) који омогућавају његову употребу широм света.

[12]

Зато, када разматрамо нове медије, тј. савремене електронске платформе комуникације размене, утицаји које морамо узети у обзир јесу и економске и политичке природе.

Други низ проблема који, чини се, неретко остаје по страни тиче се пре свега плана појавности нових медија, и сходно томе, последица његове доминације. Наиме, још 1967. године Ги Дебор /Debord/ савремено друштво назива *друштвом спектакла*, [13] дефинишући при том спектакл не као скуп слика, већ као однос између појединачности који је посредован сликама. Да ли је могуће деловати антагонистички у таквом друштву, уколико се наш напор заснива на замени садржаја, односно, уколико начин искушавања тог садржаја не нарушава (у значајној мери) протоколе и процедуре, те самим тим и ефекте доминантног поретка појавности. Другим речима, то што представља кључни проблем расправе о новим медијима и друштвеним променама може се сажети у следеће питање: да ли је стварни отпор могућ у

свету слика

?

Пример премештања конкретне политичке борбе у поље репрезентације, и последица таквог премештања, могуће је увидети у случају вишемесечних протеста политичке опозиције у Албанији, који су уследили након парламентарних избора одржаних 2009. године. Ови протести кулминирали су масовним штрајком глађу који је било могуће пратити и преко интернета. Оптужбе о нерегуларности избора, и захтеви за поновним испитивањем изборних резултата, започели су одбијањем опозиције да учествује у раду парламента, затим уличним шетњама, док су након девет месеци 222 грађана Албаније отпочели штрајк глађу, који је преношен уживо "лајв стримом". [14] То је значило да у сваком тренутку, преко „web“ странице, можете надгледати камп штрајкача.

Реално

тела

[15]

(које је подвргнуто насилном гладовању), уложено је тако у дигиталну слику

, а у циљу нарушавања представа уређеног државног поретка, као коначна и радикална мера отпора. Ипак, на интернет страници ЦНН-а чланак о овом штрајку посећен је свега 68 пута, а подељен, посредством социјалних мрежа, само једном.

[\[16\]](#)

Другим речима, могуће је закључити да спектакуларизовани новомедијски амбијент асимилије сваки отпор, укључујући га у процесе циркулације, односно производње, прераде и, коначно, потрошње слика.

[\[17\]](#)

Сходно томе, једном када је преведен у дигиталну слику одређени садржај не само да постаје деконтекстуализован, већ се (што је опасније) аутоматски укључује у тржишно уређен амбијент мноштва других 'слика', а које циљају на ефекте 'чисте чулне напетости' како би што боље пласирале и продале свој производ - независно од тога да ли је у питању конкретан објекат, животни стил или сама потрошачка жеља. [\[18\]](#) Питање којим се зато морамо континуирано бавити не гласи: на који се начин данашње друштво служи технологијом, већ пре: какве заједнице генеришу нови медији, и то у складу са својим актуелним само-регулативама?

Претпоставка од које се зато мора кренути при разматрању савременог друштва гласи да је његово уређење тоталитарно, и то упркос или управо услед привида свеопште 'слободе' која је омогућена његовим чиниоцима (корисницима). При том, тоталитаризам о којем овде говоримо извесно није исти онај, или исти они о којима половином двадесетог века пише Хана Арент, [\[19\]](#) али је управо по узору на њену критичку мисао могуће извести овакве закључке. Наиме, пост-идеолошка *атмосфера* која одликује глобалну заједницу, а у складу са којом се наизглед на исти начин третирају сви њени субјекти, долази као ефекат доминације неолибералних тржишних императива са једне, и нове медијске појавности са друге стране, који се при том настоје показати као неупитни. Натурализација ових принципа уређења савременог друштвеног живота постигла је такав степен, да је могућност деловања независно или упркос њима готово незамислива.

Зато је данас, а у складу са актуелним представама (сликама) *друштва* сходно којима се гарантује слобода свих његових грађана, и које нарушавају радикална искуства протеста, штрајкова, и терористичких напада, неопходно изнова размотрити питање *борбе*

; при том, имајући на уму да је оно у једном тренутку препознато као одлучујуће када је организација друштвеног живота у питању, и то у контексту његовог позитивног конститутисања као пуне, затворене присутности.

[\[20\]](#)

Наиме, кључне хипотезе аутора окупљених заједничком платформом ткз. британских

студија културе данас се чине неадекватним, услед мноштва

слика света

које генеришу нови медији. Разумевање

културе

(у складу са тезама Рејмонда Вилијамса /Williams/, који под 'културом' као предметом испитивања настоји да обухвати елементе

читавог начина живота

, и међусобне односе тих елемената)

[\[21\]](#)

као поља идеолошке борбе, замењено је помирљивим консензусом о глобалној заједници, која се само-регулише сходно принципима који важе за све, а који су утемељени самим технолошким напретком.

[\[22\]](#)

Другим речима, сасвим је могуће да ће различите *твитер* или *фејсбук* акције довести до одређених идеолошких преображаја, друштвених или политичких преврата. Сходно томе, не би требало одбацити њихов значај, или потенцијал масовних кампања које се изводе или координишу

онлајн

, нити их аутоматски осудити. Штавише, многе од њих остварују сасвим конкретне и несумњиво позитивне учинке.

[\[23\]](#)

Ипак, до стварних промена неће доћи докле год се не ослободимо

фантазматичног

утицаја који спектакуларизовани медијски амбијент има на нас. (Уместо градова, данас бисмо пре требали да окупирамо „гоогле“ или „уахоо“.) Јер, тек онда када се суочимо са тоталитарном владавином актуелних образаца организовања и предочавања друштвеног живота, који се показују као једини могући, и који као такви онемогућавају субверзивни чин или критичку мисао, моћи ћемо да у питање доведемо практично уређење савременог друштва, и да га сходно томе мењамо.

П.С. Путујући кроз Србију током лета, утисак којег дуго нисам могао да се ослободим тиче се пре свега присуства и броја сателитских ТВ антена. Наиме, у питању више нису грађевине које одударују од окружења, а чији власници своју економску моћ потврђују сателитским тањирима на крововима својих кућа. Данас, чак и оне изграђене од већ коришћеног материјала (сасвим вероватно и од грађевинског отпада) неизоставно на себи имају сиве антене *тотал ТВ*-а. Тако је од статусног престижа, доступност мноштву телевизијских програма постала једна од основних потреба данашњег човека. Јер у питању није приступ локалним или телевизијским станицама са националном фреквенцијом, већ пре зависност од имплозије медијског садржаја, који је на листи потреба боље рангиран од пристојног станишта или хигијенских услова за живот. Присуство савремених медија можда није могуће више довести у питање, али нас оно не

сме спречити да некритички прихватимо стварност коју и ми чинимо.

[1] <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-15165334> , приступљено 06.10.2011.

[2] Видети http://www.avaaz.org/en/the_world_vs_wall_st/?cl=1307982796&v=10603 , приступљено 06.10.2011.

[3] Сходно томе се и тзк. *Арапско пролеће* користи као аргумент при афирмацији идеје формирања Глобалног (Интернационалног) Парламента. Видети: <http://cadmusjournal.org/article/towards-global-democratic-revolution-global-parliament-and-transformation-world-order> , приступљено 8.09.2011.

[4] Проблематизацију улоге *твитера*, а када су у питању протести у Молдавији или Ирану, видети на: http://www.newyorker.com/reporting/2010/10/04/101004fa_fact_gladwell?currentPage=all , приступљено 8.09.2011.

[5] Уп. Вуксановић, Д., *Филозофија медија: Онтологија, естетика, критика*, Факултет драмских уметности, Чигоја штампа, Београд 2007.

[6] Уп. Kunst, В., „Virtual Biopolitical Parliament: Davide Grassi’s DemoKino“, 2004, www.kunstbody.org , приступљено: 24.01.2008.

[7] О томе како је твитер постао поље политичке борбе у Аргентини видети: <http://latindispatch.com/2011/01/24/twitter-becomes-a-political-battleground-in-argentina>

/ , приступљено 12. 06. 2011.

[8] Уп. Бутлер, Ј.; Лацлау, Е.; Жижек, С.; *Контингенција, хегемонија, универзалност*, Јесенски и Турк, Загреб 2007.

[9] Manovich, L., „The Praticice of Everyday (Media) Life“, www.manovich.net , приступљено 27.08.2008.

[10] Исто.

[11] [Galloway](#) , A., *Protocol, How Control Exists after Decentralization*, MIT Press, Cambridge 2004.

[12] Темељну анализу Интернет протокола видети у: Галлоуау, А. Исто.

[13] Debord, G., *Society of the Spectacle*, Rebel Press, London 2006.

[14] „We ask only for what you take for granted in your countries: free and fair elections. No more. No less.“ Изјаву штрајкача у целини видети на: <http://opentheboxes.org> . На истој адреси било је могуће уживо пратити и снимак њиховог кампа.

[15] При чему, на овом месту, реферишемо на кључне претпоставке теоријске психоанализе. Видети: Жижек, С., *Испитивање реалног*, Академска књига, Нови Сад 2008.

[16] <http://ireport.cnn.com/docs/DOC-441194> , приступљено 19.10.2010.

[17] Занимљиво је ову акцију албанске опозиције упоредити са покретом Запатиста, чији

су актери успели да посредством масовних медија и пажње глобалне заједнице пруже отпор влади Мексика. У питању је промена контекста од почетка деведесетих година прошлог века, од данас. Видети: Млађеновић, Н., „Solidarity network: primjer Zapatista“ у: *ЦМ* бр. 10, Факултет политичких наука, Београд 2009., стр. 93-110.

[18] Уп. Crary, Johnatan, „Spectacle, Attention, Counter-Memory“, *OCTOBER: The Second Decade, 1986-* 1996, Krauss, R., et. all. (прир.), MIT Press, Cambridge 1997., стр. 414-426.

[19] Арент, Х., *Извори тоталитаризма*, Феминистичка издавачка кућа 94, Београд 1998.

[20] Уп. Бутлер, Ј., Лацлау, Е., Жижек, С. Исто.

[21] Вилијамс, Р., „Анализа културе“ у: *Студије културе*, Ђорђевић, Ј. (прир.), Службени гласник, Београд 2008., стр. 124-133.

[22] По мишљењу Дивне Вуксановић „Теоријске идеје, које као логистика стоје иза наводних преображаја света културе у ексклузивну медијску творевину и програмиране виртуалне реалности, показују сву своју слабост управо кроз недостатак критике и рефлектованог отпора према конзервативизму који медијским средствима описује *status quo* социјалне и економске стварности данашњег глобалног села.“ Вуксановић, Д., исто, стр. 19.

[23] Пример за то су многобројне хуманитарне акције. А попут многобројних политичких чиниоца, АВААЗ такође своје акције у циљу заштите људских права или очувања животне средине заснива на притиску мноштва грађана на светске лидере. Видети: www.avaaz.org.